पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन

१०३

मनोज सुवेदी

क्याम्पस क्रमाङ्क - ४७ (२०६७-६८)

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क : २१८००४८

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-२१८-२००-२००७

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत शोधपत्र

शोधपत्र पेस गरेको मिति
वि.स.: २०७४/०६/२०
इ.स. : ६, अक्टोबर, २०१७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
जनता बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
इटहरी, सुनसरी

शोधपत्र भाइभा भएको मिति
विसं २०७४/०८/१६
इसं २, डिसेन्बर, २०१७

पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन
मनोज सुवेदी
(२१८००४८)
२०७४

प्रतिबद्धता

म शोधार्थी मनोज सुवेदी यो प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्र मैले कहीँ कतैबाट हुबहु नक्कल नगरी आफैँले परिश्रमपूर्वक गहन अध्ययन गरी तयार पारेको मौलिक अनुसन्धान हो । पूर्वकार्यको उल्लेख गर्दा आवश्यकता अनुसार सन्दर्भ र स्रोत पर्याप्त मात्रामा खुलाउने प्रयास गरेको छु । यदि मेरो यो शोधपत्र मौलिक अनुसन्धान प्रमाणित नभई अरु कसैको अनुसन्धानसँग हुबहु नक्कल देखिएमा त्यसबाट आउने कुनै पनि परिणामको सामना गर्नेछु ।

मिति : २०७४/०८/१०

शोधार्थी

मनोज सुवेदी

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

नेपाली शिक्षा विभाग

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

☎०२५ - ५८१३००
५८००६४

प.सं.
च.नं.

मितिः- २०७४/   /

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागका स्नातकोत्तर तहका छात्र मनोज सुवेदीले **पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा कडा परिश्रमसाथ तयार पार्नु भएको हो । प्रस्तुत शोधपत्रको उचित मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

शोधनिर्देशक

तीर्थराज भट्टराई

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

नेपाली शिक्षा विभाग

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

☎०२५ - ५८१३००
५८००६४

प.सं.
च.नं.

मितिः- २०७४/०८/१०

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी नेपाली शिक्षा विभागका स्नातकोत्तर तहका शोधार्थी मनोज सुवेदीले ने.पा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको**पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा स्नातकोत्तर तहका लागि उपयुक्त देखिएकाले मूल्याङ्कनका निमित्त स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम थर :	हस्ताक्षर :
मदनराज बराल उप-प्राध्यापक (विभागीय प्रमुख)	....
प्रा.डा. पारसमणी भण्डारी (बाह्य परीक्षक) विश्वविद्यालय क्याम्पस, कीर्तिपुर काठमाडौं ।	....
तीर्थराज भट्टराई सहायक प्राध्यापक (शोध निर्देशक)	....

मिति : वि.सं. : २०७४/०८/१६

इ.सं. : डिसेम्बर २, २०१७

कृतज्ञता ज्ञापन

शोध कार्य आफैंमा जटिल र चुनौतीपूर्ण कार्य हो । यद्यपी श्रद्धेय गुरुहरूको सल्लाह, सुझाव र निर्देशनमा उक्त कार्य सहज भएको हो । माध्यमिक नेपाली पाठ्यक्रमको भावना र मर्मलाई के कसरी समेटिएको छ भनी खोज अनुसन्धान गरिएको प्रस्तुत **पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको शिक्षा विषय नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका निम्ति तयार पारिएको हो । यस शोधपत्रले आउने दिनहरूमा भाषापाठ्यक्रम एवम् पाठ्यपुस्तक निर्माणमा संलग्न व्यक्ति, संस्था, पाठ्यक्रम निर्माताहरू तथा पाठ्यपुस्तक लेखकहरूलाई सहयोग पुग्ने आशा राखेको छु ।

प्रस्तुत शोध मैले श्रद्धेय गुरु तीर्थराज भट्टराईको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको छु । शोध शीर्षक चयनदेखि शोधपत्र तयार पार्दासम्म हरपल, हरक्षण सल्लाह र सहयोग गर्नुभएकोमा शोध निर्देशक सहयाक प्राध्यापक तीर्थराज भट्टराईलाई हृदयदेखि नै हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधकार्य निर्माणका लागि सामग्री संकलन गरी सहयोग पुऱ्याउने दाजु रबिकिरण न्यौपानेप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । त्यस्तै अध्ययन अनुसन्धानका क्रममा प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने जीवनसाथी दीपा पौडल (सुवेदी), मित्र नवीन केसीलाई पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु र यो शोधपत्र शुद्ध टङ्कण र बँधाईमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने आर.एस. ब्रदर्स बुक्स एण्ड स्टेशनरीका मित्र श्री सुरेश चौलागाईलाई पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । साथै प्रस्तुत शोधपत्र समुचित मूल्याङ्कको लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा विभागको मूल्याङ्कन समितीसमक्ष पेश गर्दछु ।

मिति: २०७४/०८/१०

....

शोधार्थी

मनोज सुवेदी

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

नेपाली शिक्षा विभाग

चिह्न सूची

चिह्न	अर्थ
/	विभाजक
-	निर्देशक चिह्न
( )	गोण सङ्केत
.	सङ्क्षेपीकृत रूप
।	पूर्ण विराम

संक्षिप्त रूप सूची

संक्षिप्त रूप	**पूर्ण रूप**
पा.पु.	पाठ्यपुस्तक
पा.वि.के.	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
ने.पा.शि.	नेपाली शिक्षा
वि.सं.	विक्रम सम्वत
ता.नं.	तालिका नम्बर
पृ.सं.	पृष्ट सङ्ख्या
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शोध सार

शोध शीर्षक : पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन

शोधार्थी : मनोज सुवेदी

शोध निर्देशक : तीर्थराज भट्टराई

क्याम्पस : जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी, सुनसरी

पृष्ठ सङ्ख्या : ६२

परिच्छेद/अध्याय सङ्ख्या : ५

शैक्षिक वर्ष : ०६७-०६८

शोध प्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम.एड. नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । प्रस्तुत शोध अध्ययन **पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन** शीर्षकमा गरिएको छ ।

शोधका उद्देश्यहरू

क) पाठ्यक्रम अनुरूपताका आधारमा कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको अध्ययन गर्नु,

ख) पाठ्यपुस्तकमा समाविष्ट विभिन्न विधागत पाठहरू, पाठ्यक्रमका क्षेत्र र क्रम अनुरूपताका आधारमा विश्लेषण गर्नु,

ग) आन्तरिक र बाह्य विशेषताका आधारमा पाठ्यपुस्तकको विश्लेषण गर्नु,

घ) कक्षा दसको नेपाली विषयको पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकका कमजोरीहरूको पहिचान गरी सुधारका लागि सुझाव पेश गर्नु ।

शोध पक्रिया

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम.एड.) दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो ।

यस शोधमा सामग्री संकलन गर्दा मूलत : पुस्तकालयीय अध्ययन विधि प्रयोग गरिएको छ । साथै अध्ययन विश्लेषण गर्दा वर्णनात्मक र विश्लेषणात्मक विधि प्रयोग गरिएको छ । यस क्रममा नेपाल सरकार पाठ्यक्रम विकास केन्द्रद्वारा प्रकाशित कक्षा दसको पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकलाई प्राथमिक स्रोत र अध्ययनसँग सम्बन्धित विभिन्न पुस्तक, पत्रपत्रिका, प्रतिवेदन, शोधपत्र, लेख रचना, शोध निर्देशकको निर्देशन आदिलाई द्वीतियक स्रोत सामग्रीको रूपमा लिइएको छ ।

शोध निष्कर्ष

प्रस्तुत शोध कार्यका निष्कर्ष यस प्रकार छन् :

क) प्रस्तुत कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तक पाठ्यक्रम अनुरूप बनाउने प्रयास गरिएको छ,

ख) पाठ्यपुस्तक भित्र रहेका विषयवस्तु विद्यार्थीको स्तर अनुरुप नै भएको पाइन्छ,

ग) भाषाका चारै सिपलाई उत्तिकै महत्त्व दिएपनि लेखाइ, सिपप्रति बढी झुकाब रहेको पाइन्छ,

घ) भाषातत्त्व अन्तर्गत पाठपछि राखिएका अभ्यास सामान्य नियम, उदाहरण, पाठ्यक्रम अनुरूप नै राखिएको पाइन्छ,

ङ) कक्षा दसको 'नेपाली किताब' आकारगत दृष्टिले उपयुक्त नै देखिन्छ,

च) पाठ्यपुस्तकमा राखिएका अभ्यासहरूले विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया अबलम्बन गरेको पाइन्छ ।

विषय सूची

क्र.सं.	विषयवस्तु	पृष्ठ सङ्ख्या
अध्याय एक : शोधपरिचय		**१-५**
१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याकथन	२
१.३	अध्ययनको औचित्य र महत्त्व	३
१.४	अध्ययनको उद्देश्यहरू	४
१.५	अध्ययनको परिसीमा	४
१.६	पारिभाषिक शब्द	५
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना		**६-११**
२.१	पूर्वकार्यको समीक्षा	६
२.२	पूर्वकार्यको उपयोगिता / कार्यान्वयन	१०
२.३	सैद्धान्तिक / धारणात्मक संचरना	११
अध्याय तीन : अध्ययनविधि/प्रक्रिया		**१२-१६**
३.१	अनुसन्धानको संरचना	१२
३.२	जनसङ्ख्या र नमुना छनौट	१२
३.३	नमुना छनोट प्रक्रिया	१२
३.४	तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन	१३
३.५	तथ्याङ्क संकलन प्रक्रिया	१६
३.६	तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या पक्रिया	१४
अध्याय चार : परिणाम र छलफल		**१५-५६**
४.१	नतिजा	१५
४.२	आकृति, प्रकृति र पाठ्यपुस्तक	२५
४.३	शिक्षण सिकाइ प्रक्रिया र पाठ्यपुस्तक	२७
४.४	मूल्याङ्कन, अङ्कभार, समयभार र पाठ्यपुस्तक	२८
४.५	पाठको आकृति-प्रकृति	३१
४.६	वैचारिक पक्ष र पाठ्यपुस्तक	३३
४.७	कक्षा दसको नेपाली पाठ्यपुस्तकको साहित्यिक विधाहरूको व्याख्या तथा विश्लेषण	३३

४.८	आन्तरिक तथा बाह्य पक्षको आधारमा पाठ्यपुस्तकको व्याख्या तथा विश्लेषण	४५
अध्याय पाँच : निष्कर्ष, सुझाव तथा उपयोगिता		५७-६२
५.१	निष्कर्ष	५७
५.२	सुझावहरू	५९
५.३	उपयोगिता	६०
५.४	आगामी अनुसन्धानका लागि शीर्षकहरू	६२